

UNESCO'DA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

UNESCO TÜRKİYE MİLLÎ KOMİSYONU

SEMA DİNÇER AKMEŞE

ANKARA, 2015

TEŞEKKÜR

Bana daima destek olan ve emek veren Başkanım Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ'a,
Çalışmama değerli katkı sağlayan S. Gülser CORAT'a,
İlerlememi sağlayan Danışmanım Prof. Dr. Aylin Görgün BARAN ve Tez İzleme
Komite'me,
Bana enerji veren arkadaşım Şule ÜRÜN ve diğer çalışma arkadaşlarıma,
Bana daima ışığı ile yol gösteren Aileme,
Bana cesaret veren Dayıma,
Kahramanım olan hayat arkadaşım Serhat AKMEŞE'ye,
Hayatıma açan en güzel çiçek olan kızıma,
Hayatımın her döneminde olmanız dileğiyle teşekkürler...

UNESCO’da Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Sema Dinçer AKMEŞE

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu

Ankara, 2015

ÖZET

Bu çalışmada, kısa adı UNESCO olan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu’nun şemsiyesi altında bulunan ve tüm UNESCO sektör ve programları ile yakından ilgili olan toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı incelenmiştir.

UNESCO’nun çok çeşitli konularından özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun seçilmesinin nedeni; anılan kavramın tüm UNESCO çatısı altında yer alan birçok sözleşme ile hemen hemen tüm programlara yerleştirilmiş olmasıdır. Kavrama verilen küresel öncelikli önem UNESCO’nun tüm konularında işlenmiş olmasından da anlaşılmaktadır.

Çalışmanın amacı; Türkiye’de UNESCO’nun toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına ilişkin rehber olarak kullanılabilecek bir kaynak oluşturmaktır. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının UNESCO çatısı altındaki küresel önceliğinden yola çıkarak, ülkemizde de bu konunun önemine dikkat çekmek planlanmaktadır.

Çalışmanın bölümleri kısaca özetlenecek olursa, çalışmanın birinci bölümünde UNESCO tarihi ve UNESCO’da toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı anlatılmıştır. UNESCO’nun temel hedeflerinden biri olan toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının önceliğe sahip olma nedenleri, UNESCO içindeki anlamı ve önemi, kavramın UNESCO tarafından nasıl desteklendiği, toplumsal cinsiyet eşitliğinin UNESCO konularına nasıl yerleştirildiği ve UNESCO’nun 2008-2013 ile 2014-2021 Cinsiyet Eşitliği Eylem Planları ile halen UNESCO Genel Direktörlüğü görevini sürdürmekte olan Irina Bokova’nın

toplumsal cinsiyet eşitliğine verdiği önem çerçevesinde her yıl için farklı temalarda yayımladığı Uluslararası Dünya Kadınlar Günü mesajları anlatılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde UNESCO şemsiyesi altında yer alan beş ana sektör olan Eğitim, Doğa Bilimleri, Sosyal ve Beşerî Bilimler, Kültür ile Bilgi ve İletişim Sektörleri içine toplumsal cinsiyet eşitliğinin nasıl yerleştirildiği incelenmiş ve kısaca en iyi uygulama örneklerine yer verilmiştir. Ayrıca, UNESCO çerçevesinde küresel ve bölgesel olarak yapılan özel sektör işbirlikleri ele alınmıştır. Çalışmada anılan sektörlerin içerisinde yer alan programlarda toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının ne şekilde uygulamaya geçildiğini incelemek hedeflenmiş, ancak yeterli kaynağa ulaşılmadığından sadece kavramın sektörler içine nasıl yerleştirildiğine bakılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İhtisas Komitesinin tarihsel gelişimi, anılan komitenin toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına bakış açısı, etkinlikleri ve stratejileri anlatılmıştır. Ayrıca UNESCO-L'Oreal Ortaklığında Bilim Kadınlarına Destek Burslarına da yer verilmiştir.

Çalışmanın “sonuç ve tartışma” bölümünde UNESCO’da toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı kısaca tekrar gözden geçirilmiştir. Çalışmanın ekinde UNESCO Genel Direktörlüğünde görevli Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bölüm Direktörü Sayın Saniye Gülser CORAT ile röportaj yapılmıştır. Röportajın amacı; UNESCO’da toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının oluşmasındaki süreçteki önemli rolünden ötürü en sağlıklı bilgileri edinmektir. Sayın CORAT’ın gözüyle UNESCO ve toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı anlatılmış olmakla birlikte Sayın CORAT’ın eğitimi, kariyeri ve hayatına ilişkin edinilen bilgilere yer verilmiştir.

Çalışma UNESCO belgelerinin taranmasıyla gerçekleştirilmiş olup, bilgi ve belgelerin toplanmasında literatür taraması yapılarak internet ortamındaki kaynaklardan yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: UNESCO, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Küresel Öncelik

Danışman: Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN

Gender Equality in UNESCO

Sema Dinçer AKMEŞE

Turkish National Commission for UNESCO

Ankara, 2015

ABSTRACT

This study intends to focus predominantly on “Gender Equality”, mainstreamed in almost all sectors and programmes of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO).

The underlying reason for selecting gender equality among many other themes of UNESCO is that this concept is one of UNESCO’s two global priorities with a commitment to promote equality between men and women across the Organization’s mandate; and that it is embedded in almost all sectors and programmes of UNESCO, bound by policy guidance, recommendations and action plans.

The aim of this study, based on the global priority of the theme, is to create through research a resource into UNESCO documents that can be utilized as a guide and can contribute to raising further awareness related to gender equality in Turkey.

This study comprises three parts. The first part deals with UNESCO’s history and how the Organization addresses gender equality as a theme of global priority; the importance of gender equality for UNESCO; how UNESCO promotes gender equality; UNESCO’s mainstreaming gender equality in all programmes and activities; Priority Gender Equality Action Plans 2008-2013 and 2014-2021 and International Women’s Day, March 8th. Also, UNESCO’s Director General Irina BOKOVA’s annual messages regarding promoting gender equality are included in this part.

The second part of the study addresses the mainstreaming of gender equality into the five program sectors of UNESCO: Education, Natural Sciences, Social and Human Sciences, Culture, Communication and Information. The issue of UNESCO-Private Sector Partnership is dealt with. Besides, two examples of prominent cases of this partnership are given herein.

In the third part of the study, views and strategies of the Turkish National Commission For UNESCO, historical developments of the special committees of the Commission and various activities for promoting gender equality in Turkey have been examined. Also, financial supports by UNESCO-L'Oreal Partnership for Women in Science Program, provided for highly qualified and dedicated women scientists, is dealt with in this part.

The fourth part includes addendum in which the study contains an interview with Ms Saniye Gülser Corat, Director; Division for Gender Equality at the Office of the Director-General.

In the “Discussion and Conclusion” part gender equality in UNESCO is overviewed and revised.

This study has been performed by: scanning through UNESCO documents on the internet relevant to gender equality. The method followed consisted of searching for documents on the web, compiling, revising, classifying and documenting the related data.

Key Words: UNESCO, Turkish National Commission for UNESCO, Gender Equality, Global Priority

Supervisor: Prof Aylin Görgün BARAN

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	vii
ABSTRACT.....	ix
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	xiii

1.BÖLÜM UNESCO TARİHİ ve TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

1.1 UNESCO Tarihi.....	1
1.2 UNESCO’da Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Önemi.....	3
1.3 UNESCO’da Cinsiyet Eşitliği Kavramı Üzerine.....	5
1.4 UNESCO Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Nasıl Destekler.....	5
1.5 UNESCO’da Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Kavramının Yerleştirilmesi.....	6
1.6 UNESCO Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı.....	7
1.7 UNESCO ve 8 Mart Uluslararası Dünya Kadınlar Günü.....	8

2. BÖLÜM UNESCO SEKTÖRLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE ÖZEL SEKTÖR İLE YAPILAN İŞBİRLİKLERİ

2.1 UNESCO Sektörleri ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejileri.....	11
2.1.1 Eğitim Sektöründe Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejileri.....	11
2.1.2 Doğa Bilimleri Sektöründe Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejileri.....	12
2.1.3 Sosyal ve Beşerî Bilimler Sektöründe Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejileri.....	14
2.1.4 Kültür Sektöründe Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejileri.....	15
2.1.5 Bilgi ve İletişim Sektöründe Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejileri.....	16
2.2 UNESCO’da Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Özel Sektör ile Ortaklık.....	17
UNESCO’nun Özel Sektör ile Ortaklıkları Üzerine Bazı Örnekler.....	18

3. BÖLÜM UNESCO TÜRKİYE MİLLÎ KOMİSYONU TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ ÇALIŞMALARI

3.1 UTMK'nun Kuruluşu.....	19
3.2 UTMK Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İhtisas Komitesi.....	19
3.2.1 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İhtisas Komitesi'nin Etkinlikleri.....	20
3.2.2 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İhtisas Komitesi'nin Stratejileri.....	21
3.3 UNESCO-L'Oreal Ortaklığında Bilim Kadınlarına Destek Bursları.....	23
3.3.1 UNESCO- L'Oréal Kıta Burs Programı.....	24
3.3.2 UNESCO- L'Oréal Uluslararası Burs Programı.....	25
3.3.3 UNESCO- L'Oréal Ulusal Burs Program.....	25
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	27
EKLER.....	28
Bir Başarı Öyküsü Saniye Gülser CORAT	
KAYNAKÇA.....	40

SİMGELER ve KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

CEEP

EFA

ICH

IOC

MOST

UNESCO

UNITWIN/UNESCO

UTMK

Açıklamalar

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı

Herkes İçin Eğitim

Somut Olmayan Kültürel Miras

Hükümetlerarası Oşinografi Komisyonu

Sosyal Dönüşüm Yönetimi Programı

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

Üniversite Eşleştirme ve Ağ Programı

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu

1.BÖLÜM UNESCO TARİHİ VE UNESCO'DA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

1.1 UNESCO Tarihi

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu ya da dünyada kısaca UNESCO olarak tanınan kurum, Birleşmiş Milletler Yasasının temel insan haklarına, insan itibar ve değerine, erkeklerle kadınların eşit evrensel haklara sahip olmaları gerektiğine olan inançla, aralarında Türkiye'nin de yer aldığı 20 ülke tarafından II. Dünya Savaşından sonra 16 Kasım 1945 tarihinde Birleşmiş Milletlerin şemsiyesi altında kurulmuştur. Bugün UNESCO'ya tam üye olan ülke sayısı 195'e ulaşmış olup, 9 ülke ise ortak üye konumunda yer almaktadır. UNESCO'nun yasası, Kasım 1945'te Londra'da, 44 ülkeden temsilcilerin katıldıkları bir toplantıda kabul edilmiştir.

UNESCO'nun temel amaçları; eğitim, bilim, kültür, iletişim ve enformasyon yoluyla, küresel barışın tesisine, yoksulluğun ortadan kaldırılmasına, sürdürülebilir kalkınmaya ve paylaşılan ortak değerlere dayalı toplumlararası diyaloga katkıda bulunmak şeklinde özetlenebilir.

Genel Merkezi Paris'te bulunan ve Genel Konferans, Yürütme Kurulu ve Sekreteryaya olmak üzere üç ana organa sahip olan UNESCO eğitim, bilim, kültür ve iletişim alanlarındaki çalışmalarını, kendisine üye olan devletlerde kurulmuş olan Millî Komisyonlar ile Daimi Temsilcilikler aracılığıyla sürdürmektedir.

Birleşmiş Milletler'in uzman kurumlarından biri olarak kurulan ve kurulduğu yıllarda eğitim, bilim, kültür ve iletişim konularında uluslararası alanda öncül kurum olma konumunu gayretle ve ısrarla sürdürmeye çalışan UNESCO'nun, kuruluşunu takip eden dönemlerde küresel boyuttaki görünürlüğü bir miktar geri planda kalmıştır. Bu gelişmelerin nedenleri olarak, Senegalli M'Bow'a Genel Direktörlük görevinin verildiği 1974-1987 yılları arasında Kurumun, kendi içerisinde ve uluslararası ilişkilerinde, siyasi ve ideolojik bir takım çekişmelere maruz kalması, daha sonra ABD, İngiltere ve Singapur'un UNESCO'dan ayrılması, takip eden yıllarda da yönetim sorunları ile Kurum gündeminin ve etkinliklerinin sahip olunan olanakların ötesinde genişlemesi gösterilebilir.

UNESCO Genel Konferansı'nın 1999 yılında Genel Direktörlük için yapılan seçimlerinde Batılı ülkelerin Kurumun disiplin altına alınması yönündeki hâkim görüşleri ve ısrarlı tavsiyeleri etkili olmuş ve bu çerçevede Japon Koichiro Matsuura genel direktörlük görevine seçilmiştir. Bu gelişmeleri takiben, söz konusu dönemde kısıtlı mali koşullar altında bulunan Kurum'un yeniden yapılandırılmasına ilişkin çalışmalar hızlandırılmış ve 1997'de İngiltere, 2003'te ABD ve 2007 yılında da Singapur'un UNESCO'ya üyelikleri tekrar gerçekleşmiştir.

2011 yılında gerçekleştirilen 35. Genel Konferans'ta Filistin'in UNESCO'ya üyeliğinin onaylanması üzerine Amerika Birleşik Devletleri yaptığı mali yardımı askıya almış, bu nedenle UNESCO tekrar mali sıkıntılar yaşamaya başlamıştır. Bu gelişmeler üzerine Türkiye, ABD'nin geri çekilmesi sebebiyle, UNESCO programlarının sürdürülebilmesine katkıda bulunmak amacıyla, UNESCO Genel Direktörü Irina Bokova'nın önderliğindeki acil yardım fonuna beş milyon dolar bağışlamıştır. UNESCO Genel Direktörü Bokova "Bize güvenen ve destek veren bütün ülkelere içtenlikle teşekkürlerimizi sunarız, bu ülkelerin de pek çoğunun zorluklar yaşadığı göz önünde alındığı zaman yardımlarının bir kat daha anlam kazandığını" ifade etmiştir.

UNESCO'nun, hak ettiği saygınlık ve etkinlik seviyesine ulaşması kolay olmamıştır. Ancak, gerçekleştirilmekte olan reform çalışmalarının sonuçlarının alınmaya başlanması ve Kurum'un faaliyet alanlarının üye ülkelerin çıkarlarını da etkileyebilecek konuları kapsamıyla UNESCO'nun uluslararası alandaki görünürlüğü, esas itibariyle öncülüğünü yaptığı standartları belirleyici çalışmalar ve sözleşmelerle ön plana çıkmaya başlamıştır.

Genel Direktör Irina Bokova Kurum içerisinde çok boyutlu ve sonuca dayalı yönetim şeklini esas alan bir reform süreci başlamıştır. Ayrıca, 35. Genel Konferans'ta alınan kararlar çerçevesinde, UNESCO'nun örgütlenmesi ve faaliyetlerinin bağımsız ve kapsamlı bir değerlendirmeye tabi tutulması dikkat çekici gelişmeler arasında yer almaktadır.

Kısaca ifade etmek gerekirse, UNESCO; eğitim alanındaki en temel etkinliklerini, 2000 yılında Dakar’da gerçekleştirilen Dünya Eğitim Forumu’nda benimsenen ve 2015 yılına kadar küresel çapta varılması amaçlanan hedefleri belirleyen ve özetle, “Herkes İçin Eğitim” programı olarak adlandırılan program çerçevesinde yürütmektedir.

UNESCO Kültür alanındaki etkinliklerini Somut Kültürel Miras ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunması, bu bağlamda 1972 tarihli Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi ile 2013 tarihli Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin etkin bir biçimde uygulanmasının sağlanması, Dünya Miras Listesi’nin temsilinin itibarlı kılınması, kültürler ve uygarlıklar arasında diyalogun artırılması, kültür alanında kaçakçılığın önlenmesi ile özellikle son dönemlerde kültürel çeşitliliğin korunması üzerinde yoğunlaştırmaktadır.

Doğa bilimleri sektörü bünyesinde su ve oşinografi konularında uluslararası alanda giderek ön plana çıkan, ekolojik denge, biyoçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kalkınma için bilim politikasıyla bilimi himayesine almış tek Birleşmiş Milletler kurumu olarak yönlendirici çalışmalar yapma gayretini sürdürmektedir.

Sosyal ve beşerî bilimler alanında, biyoetik konusunda standart belirleyici belgelerin oluşturulmasına vurgu yapılmakta olup, MOST ve Kültürlerarası Diyalog konularının da önümüzdeki dönemlerde popülerliğinin artacağı öngörülmektedir. Ayrıca sporda dopingi önlenmesi konusunda da çalışmalar sürdürmektedir.

Bilgi ve İletişim alanında ise “Herkes İçin İletişim Programı” ve gazetecilerin eğitimi gibi konuları ele alan işbirliği platformlarına ek olarak “Dünya Belleği” konularında uluslararası alanda faaliyet göstermektedir. Basın ve ifade özgürlüğü, bilgi ve iletişim teknolojiler ile sosyal medyanın etkin kullanımı konularında çalışmalar sürdürmektedir.

1.2 UNESCO’da Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Önemi

12-13 Nisan 2012 tarihlerinde Ankara’da UTMK hizmet binasında gerçekleştirilen Sosyal Dönüşüm, Biyoetik ve Kamu Politikaları Konferansında Sayın Saniye Gülser

CORAT açılış konuşmasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemini aşağıdaki gibi dile getirmiştir;

...UNESCO en temel görevi olan barış kültürü kavramını faaliyet gösterdiği sektörlerde gerçekleşmeyi hedeflerken toplumsal cinsiyet eşitliği bu görevin en önemli parçasıdır, çünkü bu kavram tüm UNESCO konuları ile ilgilidir. UNESCO'nun 195 üye ülkesi tarafından, 2008-2013 Ortak Dönem Stratejisinin iki küresel önceliğinden birisi olarak belirlenen toplumsal cinsiyet eşitliği, insan haklarından birisidir. Bu eşitlik, hepimizin paylaştığı bir ortak değer ve uluslararası gelişme hedeflerinin gerçekleşmesindeki en önemli unsurlardandır. UNESCO için cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeklerin, toplumlarımızın ortak geleceğinin oluşturulmasında doğrudan katılabilmelerine olanak sağlayan fırsat ve imkân eşitliği demektir.

UNESCO'nun toplumsal cinsiyet eşitliği önceliği 2008-2013 ve 2014-2021 Eylem Planları çerçevesinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin önceliğe sahip olma nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Toplumsal cinsiyet eşitliği; yaygın bir şekilde paylaşılan ortak bir değer, “Bin Yıl Kalkınma Hedefleri”ni içeren ve üzerinde uluslararası mutabakat sağlanan kalkınma hedeflerinin başarıya ulaşması için önemli bir koşuldur.
- Bugün, dünyanın en yoksul bir milyon insanının beşte üçünü kadınlar oluşturmaktadır.
- Dünya üzerinde okuryazarlığı olmayan 774 milyon yetişkin insanın üçte ikisi kadınlardır.
- Kadınlar, dünyadaki araştırmacıların sadece dörtte biri düzeyindedir.
- Dünyanın her yerinde, kadınların neredeyse üçte biri şiddet görmekte ve seks işçiliğine zorlanmakta ya da istismara maruz kalmaktadır.
- Sahraaltı Afrika’da HIV virüsü ile yaşayanların %59’u kadınlar olup, virüsün 15 yaş üzeri genç kadınlara bulaşma riski aynı yaştaki erkeklere oranla en az üç katından fazladır.

- Cinsiyet bölünmüşlüğü toplumsal grupların ve gelir gruplarının tamamında gözlenmektedir.

İşte tüm bu nedenlerden dolayı uluslararası toplumda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği önemlidir ve kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olabilmesi için şartların iyileştirilmesi bir insanlık görevidir.

1.3 UNESCO’da Cinsiyet Eşitliği Kavramı Üzerine

UNESCO, toplumsal cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılığın, insan hakları ihlali olduğu; ve bu durumun barışın, sürdürülebilir kalkınmanın ve uluslararası kabul gören kalkınma hedeflerinin başarıya ulaşmasının önünde önemli bir engel teşkil ettiği inancındadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı; kadınların güçlendirilmesi, kendi gündemini belirleme, beceriler edinme, öz güven kazanma, sorunları çözme ve kendine güvenme konularını içeren, kendi yaşamları üzerinde kontrol sahibi olma hedefi taşımaktadır.

Kadınlar ile erkekler arasındaki toplumsal cinsiyet eşitliği, ancak her iki grubun güç ve bilgiyi paylaşma, fırsat eşitliğine, eşit haklara, eşit görev ve sorumluluklara sahip olmaları durumunda mümkün olabilmektedir.

1.4 UNESCO Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Nasıl Destekler

Toplumsal cinsiyet eşitliği UNESCO’nun 2008-2013 için “Orta Dönem Stratejisi”nde Kurumun iki küresel önceliğinden birini oluşturmaktadır. Söz konusu öncelik, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının ana plan ve politikalara yerleştirilmesi ve toplumsal cinsiyete özgü programlamaların yapılmasını içeren geçişli yaklaşımı ile desteklenmektedir.

UNESCO; bu kavramı; toplumsal cinsiyet eşitliği konularının program çerçevesinde ve sonuca dayalı Eylem Planı aracılığıyla ana plan ve politikalara

yerleştirilmesi ile ciddi bir kapasite geliştirme ve kaynakların bu alana yönlendirilmesiyle toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana plan ve politikalara yerleştirilmesi için kararlılık, yeterlilik ve kapasitenin geliştirilmesi suretiyle üye ülkelerde kadınların güçlendirilmesi, kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin bir dizi eyleme büyük önem vermektedir.

UNESCO, kendi içerisinde toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını çalışanların eşit istihdam olanaklarına sahip olması ve iş yaşamı ile özel yaşam arasındaki dengenin kurulması için uygun çalışma koşullarını desteklemekte ve kurumun karar verme düzeyindeki kadın temsilciliğinin 2015 yılına kadar %50 düzeyine çıkarılmasını hedefleyerek desteklemektedir.

UNESCO'nun toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesini destekleme girişimleri Stratejik Planlama Bürosu içerisindeki Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimi tarafından yürütülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği için UNESCO'nun odak noktası olarak, bu Birim Sekreterlikte politika öncülüğü görevini gerçekleştirmekte, kapasite geliştirme faaliyetlerini sürdürmekte ve üye ülkelere politika tavsiyelerini aktarmak için güncel araştırmalarını devam ettirmektedir.

1.5 UNESCO'da Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Kavramının Yerleştirilmesi

UNESCO'nun toplumsal cinsiyet eşitliğini tüm programlarına yerleştirilmesi yaklaşımı, kadınların ve erkeklerin programlar ve politika desteğinden eşit şekilde yararlanmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin yerleştirilmesi, eşitliğin hem aracına hem de amacına uygun doğrultuda, “kalkınma dönüşümü” şeklinde uygulanmasına yöneliktir. Bu süreçte, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına ilişkin bütün uluslararası kalkınma hedeflerine ulaşılması amaç edinilmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana program ve politikalara yerleştirilmesi altı uygulama ile mümkün olmaktadır. Bunlar;

- Toplumsal cinsiyet eşitliğindeki farklılıkların cinsiyet analizleri ve cinsiyet ayrımcılığı verilerinin kullanılmasıyla belirlenmesi,

- Farklılıklara dikkat çekilmesi, değişim için birliktelikler ve ortaklıklar yoluyla destek sağlanması,
- Farklılıkların giderilmesi için stratejilerin ve programların geliştirilmesi,
- Yeterli miktarda kaynak ve yeterli sayıda uzmanların temin edilmesi,
- Uygulamaların izlenmesi,
- Bireylerin ve kurumların sonuçlardan sorumlu tutulması anlamına gelmektedir.

1.6 UNESCO Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı

UNESCO'nun Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı (CEEP), UNESCO'nun idealleri ile taahhütlerinin uygulamaya geçirilmesine ilişkin bir yol haritasıdır.

Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı eğitim, bilim, kültür ve iletişim alanlarındaki programlar yoluyla, UNESCO programları ve girişimlerinin, kadınların güçlendirilmesi ve cinsiyet eşitliğinin sağlanması çabalarının hayata geçirilmesi için UNESCO'nun 2008 ile 2013 yılları arasındaki yol haritası ve 2014 ile 2021 yılları arasında gerçekleştirmeyi amaçladığı etkinlikleri ifade etmektedir.

UNESCO'nun Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı Kurum düzeyinde üç ana başlığı öne çıkarmaktadır. Bunlar;

- Tüm alanlarda ve ofislerde cinsiyet eşitliğine duyarlı, cinsiyet eşitliği gelişimi programlarının sayısında sürekli bir yükselme,
- UNESCO tarafından programlar şeklinde öne sürülen, üye ülkelerde kadınların güçlendirilmesi ve cinsiyet eşitliğinin sağlanması,

- Kurumda ve programlarda kurumsallaşan cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına taahhütte bulunması olarak ifade edilir.

1.7 UNESCO ve 8 Mart Uluslararası Dünya Kadınlar Günü

Birleşmiş Milletler Uluslararası Kadın Yılı olarak ilan edilen 1975 yılı içerisinde 8 Mart'ı Dünya Kadınlar Günü olarak kutlamaya başlamıştır. Bu etkinlikten iki yıl sonra Aralık 1977'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda her yıl 8 Mart'ın Dünya Kadınlar Günü olarak kutlanması karara bağlanmıştır. Buna ek olarak, UNESCO'nun 24 Ekim – 28 Kasım 1978 tarihleri arasında Paris'te icra edilen 20. Genel Konferansı'nın 13.2. maddesi uyarınca da 8 Mart Dünya Kadınlar Günü olarak UNESCO tarafından da benimsenmiştir.

İlk kadın UNESCO Genel Direktörü olan Irina Bokova; göreve başladıktan sonra 8 Mart Uluslararası Dünya Kadınlar Günü için her yıl farklı mesajlar yayımlayarak anılan güne ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemine dikkat çekmiştir.

2010 yılı için verilen mesajda; toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine şu ana kadar hazırlanan en ilercici, en kapsamlı ve dönüm noktası olarak tanımlanabilecek doküman olan Pekin Deklarasyonunun 15. yılı olmasına dikkat çekilirken, kadınlar ve kız çocukları için eşit hak ve fırsatlar yaratılmasının en birincil önceliğimizin olduğu ifade ediliyor.

2011 yılı için verilen mesajda; kadınların insana yakışır bir biçimde eğitime, bilime ve teknolojiye eşit erişim imkânlarının üzerinde durulmuş ve Uluslararası Kadınlar Günü'nün edinilen başarılar kutlanmış ve kalan zorluklara karşı harekete geçmek için iyi bir fırsat olduğu ifade edilmiştir.

2012 yılı için verilen mesajda; kırsal kesimdeki kadınların sorunları ve bu bölgelerde yaşayan kadınların güçlendirilmesine yönelik eğitim düzeylerinin iyileştirilmesine vurgulanmıştır.

...Çoğu zaman ötekileştirilmiş olan kırsal kesimlerdeki kadınlar insan hakları uygulamalarında ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu kadınlar kişisel gelişim ve beklentilerin gerçekleşmesi konusundaki sorunlarla yüz yüze bırakılmış bir şekilde

yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu durum, dünyanın her yerinde toplumları zayıflatmakta ve gelişimi engellemektedir.

Bin Yılın Kalkınma Hedefleri doğrultusundaki çalışmaların yanı sıra, elde edilen diğer veriler kırsal yaşamdaki kadınların sürekli olarak kırsal kesimdeki erkekler ile kentsel kesimdeki kadınlardan ve erkeklerden daha zorlu koşullarla karşı karşıya olduğunu belirtmektedir. Eğitim, bu koşulların en belirgin örneğidir. Kırsal alanlardaki kız çocuklarının okula gidebilme olanakları, gerek kırsal kesimdeki erkek çocuklarına gerekse kentsel kesimdeki kız ve erkek çocuklarına oranla çok daha kısıtlıdır. Çoğunluğu kırsal alanlarda yaşamını sürdüren ve okuryazar olmayan, dünya üzerindeki 796 milyon kişinin üçte ikisini de kadınlar oluşturmaktadır.

Kırsal alanlardaki kadınların durumu, ciddi bir sorundur. Bu sorun kalkınmanın temel konusu olup, çoğu zaman görmezden gelinmektedir. Kadınlar, yerel düzeyde, ailelerinin geçimine, kırsal girişimlere, toplumsal beslenmesinin sağlanmasına, gelir teminine ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine katkıda bulunma konusunda temel bir rol üstlenmektedirler. Kırsal kadınlar, yerel ve küresel ekonomilerin gelişmesine yardım ederek, tarımda ve kırsal işletmelerde temel aktör işlevini üstlenmişlerdir. Ayrıca, yaşadıkları yöreye özgü, yaşamı sürdürebilmeye yönelik geleneksel bilgiyi muhafaza eden ve iklim değişikliğine yanıt verebilen bireylerdir.

UNESCO dünyanın her yerindeki kız çocuklarının ve kadınların güçlendirilmesini desteklemek yönünde etkinliklerde bulunmaktadır. Kız Çocukları ile Kadınların Eğitimi Küresel Ortaklığı projesi, özellikle kırsal kesimdeki kız çocukları ile kadınların eğitim düzeyinin yükseltilmesi için orta öğretime geçişi mümkün kılma girişimleri içerisindedir.

Bu amaçla, sivil toplum ve özel sektörle çalışmalarımız sürdürülmektedir. Kırsal kesim kadınlarının hakları ile beklentileri korunmak ve desteklenmek zorundadır. Uluslararası Kadın Günü hepimizin bu alandaki ayrımcılığa ve ötekileştirmeye karşı bir duruş göstermesi için önemli bir fırsattır.

2013 yılı Uluslararası Kadınlar Günü mesajında ise; kadınların güçlendirilmesi ve toplumsal eşitliğin sağlanması için, oluşabilecek her türlü şiddete meydan okumak zorunda olduğumuzun altı çizilmiş ve UNESCO'nun dünya çapında kadınlara yönelik fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti sonlandırmak için çalışmalar yaptığına dikkat çekilmektedir.

2014 yılı için UNESCO Genel Direktörü Bokova “Kadınlar için eşitlik hepimiz için ilerleme” temalı bir mesaj yayımlamıştır. Mesajda özetle; Birleşmiş Milletlerin her zaman öncü olduğuna dikkat çekilerek, kadın erkek arasındaki ilk uluslararası anlaşmanın Birleşmiş Milletler çatısı altında imzalandığına dikkat çekilmiştir. Sürdürülebilir barış ve sürdürülebilir kalkınmada insanoğlunun en temel hak ve özgürlüklerine değinilerek tüm paydaşlara toplumsal cinsiyet eşitliğini tüm dünyada sağlanmasının önemi vurgulanmış, şiddeti durdurmada, ayrımcılığı ve eşitsizlikleri ortadan kaldırıp daha barışçıl ve adaletli dünya yaratmada kadınların en önemli aktörler olduğu belirtilmiştir.

2014 yılı Uluslararası Dünya Kadınlar Günü kapsamında ilk defa “Eğitimli Kadınlar Dünyayı Değiştirebilir” sloganı ile yola çıkan UNESCO ve Marie Claire insanları sosyal medya platformunda bir araya getirmeyi hedeflemiş ve ortak mesaj alanı yaratmıştır. Bu uygulama büyük ilgi ile karşılanmış ve tüm dünyadan yüzlerce mesaj UNESCO’nun resmi internet sitesinde yayımlanmıştır.

UNESCO Genel Direktörü Irina Bokova 2015 yılı Uluslararası Kadınlar Günü kapsamında “Güçlü Kadın- Güçlü İnsanlık” temalı bir mesaj yayımlamıştır. Anılan mesajda 2015 yılının Pekin Deklarasyonunun 20. Yılı olması vesilesiyle kadınların karar-verme süreci ve güce erişimi de içeren toplumun tüm alanlarına eşit olarak katılımı ve kadınların güçlendirilmesinin eşitlik, kalkınma ve barış için esas olduğuna dikkat çekilmiş, sürdürülebilirlik için dönüşümsel bir güç olarak kadınların güçlenmesinin desteklenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğini kalkınma gündemlerinin merkezine yerleşmesinin öneminin altı çizilmiştir.

2.BÖLÜM UNESCO SEKTÖRLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ STRATEJİLERİ VE ÖZEL SEKTÖR İLE YAPILAN İŞBİRLİKLERİ

2.1 UNESCO Sektörleri ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

UNESCO Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planında, UNESCO'nun eğitim, doğa bilimleri, sosyal ve beşeri bilimler, kültür ve bilgi ve iletişim sektörlerinin faaliyetlerine ilişkin bilgiler aşağıda verilmektedir.

2.1.1 Eğitim Sektöründe Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejileri

UNESCO Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planında, Eğitim sektörü, kadınların ve erkeklerin toplum hayatına ve iş yaşamına eşit katılımını sağlamak ve geliştirmek için üye ülkelere, toplumsal cinsiyete duyarlı öğretme ve öğrenme materyallerinin geliştirilmesinde yardımcı olmak suretiyle eğitimdeki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine hitap etmeyi gaye edinmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin yerleştirilmesi kavramı, politika tavsiyelerinden kapasite gelişimine kadar, eğitimdeki bütün girişimleriyle temel hedeflere ulaşılmasını amaçlamaktadır. Bunlar;

- Kadınları ve genç kızları hedef alan okuryazarlık politika ve programlarının geliştirilmesi ve sürecin yönetiminde ulusal kapasitelerin güçlendirilmesi,
- Üye ülkelerde toplumsal cinsiyete duyarlı eğitici yetiştirme politikalarının geliştirilmesi,
- Toplumsal cinsiyete duyarlı öğretim ve öğrenim yaklaşımları konularında eğitim almış öğretmenlerin yetiştirilmesi,
- Kız ve erkek çocukların eşit oranda eğitim hayatına tekrar girişlerini sağlamak üzere orta öğretimin kalitesinin yükseltilmesi,

- Kız ve erkek çocukların istihdamına imkân sağlayacak uygun becerilerin kazandırılması için ulusal teknik ve mesleki eğitim programı politikalarının gözden geçirilmesi,
- Toplumsal cinsiyete duyarlı ve eğitimden eşit ölçüde yararlanmayı mümkün kılacak kapsamlı ve eşit haklara dayalı eğitim sektörü plan ve politikalarına ilişkin ulusal kapasitelerin güçlendirilmesi,
- Eğitim sistemlerinin HIV'e bakış açılarının toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı hale getirilmesi olarak sıralanabilir.

Anılan eylem planında, Eğitim sektöründeki toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına, Lübnan'da, kırsal alanlardaki okullarda cinsiyete dayalı şiddetin ve önyargıların ele alındığı, genç kızlar ile kadınların okuryazarlığının geliştirilmesinin hedef alındığı proje örnek olarak verilir.

2.1.2 Doğa Bilimleri Sektöründe Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejileri

UNESCO Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planında, Doğa Bilimleri sektörü, toplumsal cinsiyet eşitliğini kadınların doğa bilimleri alanına etkin ve giderek artan bir şekilde katılımıyla sağlamayı amaçlamaktadır.

- Bin Yıl Kalkınma Hedeflerinde tanımlanan ve küresel su sorunlarını ele alan araştırma projelerinde, eğitim öğretim ve kapasite geliştirme etkinlikleri ile araştırma projelerinin tasarım, gözetim ve değerlendirmesine entegre olmuş cinsiyet eşitliği perspektifinin sağlanması,
- Kadınların, gelişmekte olan küçük devletlerde sürdürülebilir kalkınmaya katkılarını ek olarak, doğal afetlere hazırlık ve bu olaylar karşısında alınacak önlemler, biyo-çeşitliliğin korunması ile iklim değişikliği konularında sahip oldukları yerel ve bölgesel bilginin değeri,

- Kadınların, kapasite geliştirme ve eğitim etkinlikleri yoluyla, doğa bilimlerine giderek artan katılımı,
- Felaket risklerinin azaltılmasında toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yaklaşım,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yaklaşım yoluyla kadınların karar verme süreçlerine, etkin katılımının sağlanması, biyo-çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesi yaklaşımları,
- Bilimsel politika süreçlerine toplumsal cinsiyet eşitliğinin sürekli olarak yerleştirilmesi,
- Kadınların, bilimsel politikalar ile ulusal bilimsel politika gündemlerinin şekillendirilmesi sürecine etkin sürekli ve kalıcı şekilde katılımı,
- Eğitimin kapasite geliştirme girişimlerinde, araştırma ve eğitim yoluyla, IOC tarafından düzenlenen bilimsel etkinliklerdeki cinsiyet eşitlikli dengenin sürekli olarak kurulması,
- UNESCO-L'Oreal Bilimde Kadınlar programına katılımın sürdürülmesi,
- Yoksulluğun toplumsal cinsiyet boyutları ile UNITWIN/UNESCO programı aracılığıyla bilgi ve teknoloji transferi,
- Kadın bilim insanları ve kadın mühendislerin özellikle kalkınmakta olan ülkelerde akademik araştırma ve geliştirmelere katılımının sağlanması olarak sıralanabilir.

Anılan eylem planında, Doğa Bilimleri Sektör çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğine, UNESCO L'Oreal ortaklığının 500'den fazla bilim kadınına mesleklerinde ilerleme imkânının sağlanması örnek olarak verilir.

2.1.3 Sosyal ve Beşerî Bilimler Sektöründe Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejileri

UNESCO Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planında, Sosyal ve Beşerî Bilimler sektörü, toplumsal cinsiyet eşitliğini aşağıda belirtilen çalışmalarla yerleştirmeyi amaçlamaktadır.

- Kadınların sosyo-ekonomik bakımdan güçlendirilmesine ilişkin politika tavsiyelerinin düzenlenmesi ve bu tavsiyelerin politika yapıcılara iletilmesi,
- Ulusal Yoksulluğu Azaltma Strateji Raporları sürecinde, yoksulluğun kadınlar üzerindeki etkisi konusunda ulusal otoritelerde farkındalık oluşturulması,
- HIV bağlantılı ayrımcılıkla mücadelede, toplumsal cinsiyete özgü konularda gençler arasında farkındalık oluşturulması,
- Irkçılık ve ayrımcılıkla mücadelede toplumsal cinsiyet eşitliği konularına yerel yönetimler temelinde farkındalık oluşturulması,
- Kadın düşünürlerin, sektörün düşünce programları açılımlarına katılımının sağlanması ve geliştirilmesi,
- Toplumsal cinsiyet eşitliği konularının bilim ve teknoloji etiği çerçevesinde entegre edilmesi,
- Toplumsal cinsiyet eşitliği boyutlarının MOST araçlarına entegre edilmesi,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin göç konusundaki çalışmalara entegre edilmesi,
- Spor ve beden eğitime ilişkin konularda toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının geliştirilmesi,

- Genç kadınların ve erkeklerin UNESCO gençlik açılımlarına eşit katılımının sağlanması olarak ifade edilir.

Anılan eylem planında, Sosyal ve Beşerî Bilimler sektörünün toplumsal cinsiyet eşitline ilişkin etkinliklerine eğitim, araştırma ve kaynak merkezi işlevi kazandırılan Ramallah'daki Filistinli Kadınların Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi örnek olarak verilir.

2.1.4 Kültür Sektöründe Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejileri

UNESCO Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planında, Kültür Sektörü, toplumsal cinsiyet eşitliğini etkin ve sistematik bir şekilde yerleştirme çabalarını aşağıda belirtilen hedefler doğrultusunda sürdürmektedir.

- Kalkınmaya ilişkin kültürel politikalardaki toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının geliştirmesi,
- Toplumsal cinsiyet eşitliği konularının kültürel mirasın korunmasına ilişkin politikalara ve uygulamalara entegre edilmesi,
- ICH'in korunmasına ilişkin cinsiyet eşitliği boyutlarında farkındalığın geliştirilmesi,
- Toplumsal cinsiyet eşitliği konularının müzelere ilişkin kapasite geliştirme faaliyetlerinin geliştirilmesi ve uygulamalarına entegre edilmesi,
- Kadınların kültürel ve yaratıcı endüstrilere etkin ve gözlenebilen katılımının sağlanması,
- HIV'e duyarlı toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ve stratejilerinin geliştirilmesidir.

Anılan eylem planında, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik kültür sektörü çalışmalarına, özellikle Çin, Irak, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistan'da kırsal alanlardaki kadın girişimcilerin 'El Sanatları Mükemmellik Ödülü' aracılığıyla kapasite geliştirme programlarından yararlanması örnek olarak verilir.

2.1.5 Bilgi ve İletişim Sektöründe Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejileri

UNESCO Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planında, İletişim sektörü, kadınlar hakkındaki önyargılara ve eşitsizliğe dikkat çekilmesi, kadınların bütün iletişim sistemlerine katılması ve aşağıda belirtilen hedeflere ulaşılması konularında çalışmaktadır.

- Toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin bakış açılarının iletişim ve bilişim politikaları ve stratejileriyle tam entegrasyonunun sağlanması,
- Medya Bilişim ve İletişim Teknolojisi aracılığıyla bilgi ve enformasyona eşit erişimin sağlanması için gerekli ortamın hazırlanması,
- Kadınların bilişim ve iletişim yoluyla kamu hayatına ve kalkınmaya katılımı için güçlendirilmesi,
- Medyada yer alan toplumsal cinsiyet eşitliği konularına ilişkin içeriklerin genişletilmesi,
- Kaliteli ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı eğitim verilmesi için medya kuruluşlarının kapasitelerinin genişletilmesi,
- Kadınların yeniden yapılanma çalışmalarına ek olarak, bilgiye daha kolay erişimi suretiyle çatışmaların sona erdirilmesi ve barışın tesisi süreçlerine dâhil edilmesi,
- Medyadaki kadın çalışanlar ile çatışma ve çatışma sonrası ortamlarda görev yapan muhabirlerin emniyet ve güvenliğinin güçlendirilmesidir.

Anılan eylem planında, iletişim sektörünün toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin çalışmalarına, her yıl 8 Mart'ta kutlanan Uluslararası Kadın Günü'nde "Haberleri Kadınlar Yapar" küresel girişimi, medyadaki toplumsal cinsiyet eşitliğine örnek olarak verilir.

2.2 UNESCO'da Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Özel Sektör ile Ortaklık

UNESCO Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planına göre, UNESCO, Birleşmiş Milletlerin kadınların güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki bütün küresel, bölgesel ve ülkesel toplantı ve girişimlerine aktif olarak katılmaktadır. Özellikle belirtmek gerekirse, UNESCO aşağıda sıralanan alanlarda, sistem ölçekli toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına üyelik katılımıyla tamamen dâhil olmaktadır.

- Birleşmiş Milletler Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ajanslararası Ağı (IANWGE)
- İklim Boyutları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için IANWGE Görev Ekibi
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Birleşmiş Milletler Kalkınma Grubu (UN Development Group undg) Görev Ekibi
- Birleşmiş Milletler Kızların Eğitimi Girişimi (UN Girls' Education Initiative)
- Yetişkin Kızlar için Ajanslar arası Görev Ekibi
- HIV/AIDS için Ortak Birleşmiş Milletler Programı (UNAIDS)

2.2.1 UNESCO'nun Özel Sektör ile Ortaklıkları Üzerine Bazı Örnekler

UNESCO Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planına göre, özel sektör ile ortaklıklar örneği 2 başlık altında anlatılır. Bunlardan biri UNESCO-Sony Ericsson Kadınlar Tenis Derneği Turu iken diğeri ise Bilimde Kadınlar için UNESCO-L'Oreal Ortaklığı'dır.

UNESCO-Sony Ericsson Kadınlar Tenis Derneği Turu (SE-WTA Tour)

Toplumsal cinsiyet eşitliği için UNESCO-Sony Ericsson Kadınlar Tenis Derneği Turu, toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi, kadınların dünyanın her yerinde ve UNESCO'nun bütün eylem alanlarının güçlendirilmesi amacıyla Kasım 2007'de başlatılmıştır. Halen, Billie Jean King, Tatiana Golovin, Zheng Jie ile Vera Zvonareva ortaklık çerçevesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Fikir Sahibi ve Geliştiricileri olarak çalışmalarını sürdürmektedirler.

Bilimde Kadınlar için UNESCO-L'Oreal Ortaklığı

1998 yılında kurulan Bilimde Kadınlar için UNESCO L'Oreal Ortaklığı dünyanın her yerinde önde gelen kadın bilim insanlarının kabul görmesi ve gelecek vadeden genç bilim insanlarının desteklenmesi konularındaki küresel öncülüğüyle ün kazanmıştır. Bilimde Kadınlar için UNESCO L'Oreal Ortaklığının Adayları Dr. Elizabeth Blackburn ile Dr. Ada Yonath, 2009 yılında, sırasıyla, Fizyoloji ve Kimya alanlarında Nobel Ödülü kazanmışlardır.

3.BÖLÜM UNESCO TÜRKİYE MİLLÎ KOMİSYONU TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

3.1 UNESCO Türkiye Millî Komisyonu’nun Kuruluşu

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu 25 Ağustos 1949 tarih ve 3-9862 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kurulmuştur. UNESCO Türkiye Millî Komisyonu’nun yönetmeliğinde belirtildiği gibi UTMK eğitim, bilim, kültür ve iletişim işleriyle yükümlü kamu kurum ve kuruluşları ile Özel kuruluşları, UNESCO tarafından yürütülen çalışmalar konusunda bilgilendirmek, bunların faaliyetlere katkı ve katılımlarını sağlamak, eğitim alanındaki çalışmalara hız ve boyut kazandırılmasına katkıda bulunmak, kültürün korunmasına ve yaygınlaştırılmasına yardımcı olmak, bilgi ve bilimin önceliğini gündemde tutarak yayılmasına aracı olmak, UNESCO çalışmalarına, özellikle programların hazırlanmasına ve uygulanmasına etkin bir şekilde katılmak amacıyla kurulmuştur.

3.2 UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İhtisas Komitesi

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu bünyesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği konusunda çalışmalarda bulunmak amacıyla 25. Dönem Kadın İhtisas Komitesi 2010 yılının Aralık ayında kurulmuştur. UTMK Yönetim Kurulu’nun 28 Ağustos 2014 tarihli oturumunda alınan 464 sayılı kararı gereğince 25. Dönem Kadın İhtisas Komitesinin adı Toplumsal Cinsiyet Eşitliği olarak değiştirilmiştir. Anılan komiteye 25. Dönem UTMK Yönetim Kurulu Üyesi ve Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Genel Koordinatörü Sayın Fatma Yücel AYIK başkanlık etmiştir. Komite üyeleri aşağıda yer almaktadır:

1. Prof. Dr. Aylin Görgün BARAN, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Başkanı
2. Dr. Armağan ERDOĞAN, Dış İlişkiler Eğitim ve Rekabet Savunuculuğu Daire Başkanı
3. Emine KIRAÇ, Millî Eğitim Bakanlığı Bakan Müşaviri
4. Fatma KARAKOÇ, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Bakanlık Müşaviri
5. Aysel ERGÜL, Arkeolog, Mozaik Sanatçısı, Eğitimci: Mozaik Sanat Evi Sahibi

6. Burcu akır AKARSU, Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Sanat Danışmanı
7. UTMK Sektör Uzmanı Sema DİNÇER

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi çalışmalarına başladığı ilk günden beri UNESCO'nun sektörleri olan eğitim, bilim, kültür ve iletişim konularında kadınların derinleşen sorunları üzerine çalışmalar yapmış ve çözüm yolları aramayı kendine görev edinmiştir. Bu bağlamda adı geçen komite sektörler arası işbirliğinin önemini vurgulayarak, çok paydaşlı projeler gerçekleştirmiştir.

3.2.1 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İhtisas Komitesi'nin Etkinlikleri

UTMK Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İhtisas Komitesi, kurulduğu günden bu yana birçok alanda çalışmalar yaparak, farkındalık yaratmaya yönelik etkinlikler ve projeler gerçekleştirmiştir. Adı geçen komite çalışmalarından ne çıkanlar aşağıda sunulmaktadır:

- 12-13 Nisan 2012 tarihleri arasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İhtisas Komitesi, MOST İhtisas Komitesi ve Biyoetik İhtisas Komitesi tarafından Ankara'da Sosyal Dönüşüm, Biyoetik ve Kamu Politikaları Konferansı gerçekleştirilmiştir. Adı geçen konferansa UNESCO Genel Direktörlüğü Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bölümü Genel Direktörü Sayın Saniye Gülser CORAT katılarak, "UNESCO ve Kadın alışmaları" zerine değerlendirmelerde bulunmuştur. Buna ek olarak; anılan konferansta; Toplumda Kadın: İş Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Politikalar konusu da tartışılmıştır.
- 25 Ekim-10 Kasım 2011 tarihlerinde Paris'te gerçekleştirilen UNESCO'nun 36. Genel Konferansında alınan karar gereğince Mayıs ayının 4. haftasının "Uluslararası Sanat Eğitimi Haftası" olarak ilan edilmesi zerine, 31 Mayıs 2012 tarihinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İhtisas Komitesi tarafından "Uluslararası Platformda Sanatta Kadının Yeri" alıştayı gerçekleştirilmiştir. Adı geçen alıştaya; Fas, Azerbaycan, Bangladeş ve Türkiye'den katılan uzmanlarla kadının kültür taşıyıcılığındaki önemi ve rolü, kadının sanat ile kurduğu bağ tartışılmıştır.

- Suriye’deki iç çatışmalar nedeniyle ülkelerinden kaçarak Türkiye’ye sığınan grupların önemli bir bölümü, Gaziantep’te bulunan çadır ve konteyner kentlerinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından konaklatılmakta ve kendilerine gösterilen misafirperverlik ile yapılan insani yardımlar uluslararası toplumun da takdirini kazanmaktadır. UNESCO Türkiye Millî Komisyonu üyelerinden oluşan bir heyet ile temel insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, herkes için eğitim ve somut olmayan kültürel miras aktarımı gibi UNESCO’nun yakından ilgilendiği ve önceliği kapsamına aldığı tematik alanlardaki durumları yerinde görüşüp, yöneticiler ile bilgi alışverişinde bulunmak üzere 28 Şubat-01 Mart 2013 tarihlerinde Gaziantep’teki sığınmacıları ziyaret etmiştir.
- Türkiye ve Azerbaycan Geleneksel El Sanatları projesi; UNESCO ilkeleriyle uyumlu bir biçimde iki ülke arasındaki karşılıklı anlayış ve hoşgörüyü geliştirmeyi kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel el sanatlarının ortak özelliklerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Proje özellikle somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında kadının rolü ve önemine dikkat çekmektedir. Kadınlar, kültürün yaratılmasında, tıbbi bilgilerin aktarılmasında, müzik ve mutfak kültürü konularında önemli bir kültür taşıyıcısı ve aktarıcısıdır. Bu nedenle, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Somut Olmayan Kültürel Miras İhtisas Komitelerinin ortaklaşa gerçekleştirdikleri projede literatür taramasının yanı sıra her iki ülkede de yapılacak olan alan çalışmalarının çıktıları sonucunda UNESCO Miras Listelerine sunulabilecek çok taraflı dosya önerileri oluşturulacaktır.

3.2.2 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İhtisas Komitesi’nin Orta Dönem Stratejileri

25. Dönem UTMK Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İhtisas Komitesi Başkanı Sayın Fatma Yücel AYIK, 16-17 Kasım 2012 tarihlerinde Antalya’da gerçekleştirilen UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Büyük Buluşması’nda adı geçen komitenin çalışmalarını ve orta dönem stratejilerini şöyle özetler:

...Kalkınmanın koşullarından biri olan toplumsal güçlenmenin bir ayağı olarak kadınlarımızın da güçlenmesi gerekmektedir. Bunun için de kadınlarımızın her alanda eğitim düzeylerinin artırılması ve karar mekanizmalarını kullanabilir hale getirilmesi sağlanmalıdır. Bu nedenle, UNESCO, ülkelerin, insanların ve kültürlerin korunmasına, yakınlaşmasına ve

birbirlerini tanımlarına katkı sağlayacak projeler üretmekte ve bunları günümüz teolojileriyle de daha da yaygınlaştırmaktadır. İnsanın birbirine yakınlaştırılması, kardeşlik, dostluk ilkelerinin geliştirilmesi, kültürün aktarımı ve korunması gibi konuların aktif olarak çalışıldığı her toplumda cinsiyet eşitliği ve buna bağlı olarak da kadınlarımızı göz ardı etmememiz gerekmektedir. Bu bağlamda da, komitemizin genel hedefi kadınlarımızın her alanda kendilerini güçlendirmeleri için yapılması gerekenlerin neler olduğunu tespit etmek ve bunları karar vericilerle, kanun yapıcılarla ve uygulamacılarla paylaşmak.

Kadınlarımızın okur-yazarlık ve eğitim düzeylerinin artırılması, kadınlarımızın kendi hayatlarıyla ilgili karar alma haklarının geliştirilmesi, (her kadın okuma isteğini, evlilikte seçim hakkını, çocuk sahibi olma hakkını, çalışma hakkını kullanabilmeli kadın bu bilince eriştirilmeli), kadınlarımızın girişimcilik ruhunu kullanmaları sağlanmalı, kadının yönetim kadrolarında daha fazla yer almasının önünün açılması, kadınlarımızın ev-ekonomisine katkı sağlayacak alanların devlet politikalarınca güçlendirilmesi, örneğin sanat alanında kadınların yetiştirilmesi ve buna bağlı olarak da kadının el emeğinin değerlendirilebileceği potansiyeller oluşturulmalı, toplumsal cinsiyet eşitliği konularıyla sadece kadınlarımızın duyarlılığı ve mücadelesi değil, erkek cinsiyetinde de bu konuda duyarlı olması sağlanması orta dönem hedeflerimizdir.

Kamu kurumlarımız, yerel yönetimlerimiz, sivil toplum kuruluşlarımız, özel kuruluşlarımız ile topyekün olarak aynı dili konuşarak, aynı duyguları paylaşarak ve uygulama alanlarında ciddiyetimizi koruyarak çalışmalar başlatmamız, önümüzdeki yıllar içinde kadını daha bilinçli kılacak ve kadının sadece bir eş ve anne olmak misyonundan kurtaracaktır. Unutmayalım ki, kadınlarımız toplumun ilk öğretmenleridir ve her iki cinsiyet de onların elinde şekillenmektedir. Kadının bilinçlenmesi toplumun bilinçlenmesi ve kalkınmasında pozitif geri dönüşüm sağlayacaktır.

17 Mayıs 2014 tarihinde gerçekleştirilen 26. Dönem UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Genel Kurulu'ndan sonra 26. Dönem Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İhtisas Komitesi kurulma çalışmaları başlatılmıştır. Anılan komiteye 26. Dönem UTMK Yönetim Kurulu Üyesi ve TOHUM Otizm Vakfı Başkanı Mine NARİN başkanlık etmektedir. Komite üyeleri aşağıda yer almaktadır:

1. Prof. Dr. Aylin Görgün BARAN, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Başkanı
2. Dr. Gök Nur AKÇADAĞ, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

3. Dr. Armağan ERDOĞAN, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Rektör Danışmanı/Dışilişkiler Koordinatörü
4. Prof. Dr. Feride ACAR, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Öğretim Üyesi
5. Prof. Dr. Gülsün SAĞLAMER
6. Prof. Dr. Gülriz UYGUR, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Öğretim Üyesi
7. Hülya SİMGİ, Koç Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi
8. Prof. Dr. Mine Göğüş TAN
9. UTMK Sektör Uzmanı Sema Dinçer AKMEŞE

3.3 UNESCO-L'Oréal Ortaklığında Bilim Kadınlarına Destek Bursları

UNESCO-L'Oréal ortaklığında sürdürülen “Bilim Kadınları İçin” programı kadınların bilimsel çalışmalarını teşvik eden öncü bir programdır. UNESCO ve L'Oréal Vakfı 16 yıldan bu yana, yarının küresel sorunlarının üstesinden gelmeye yönelik çalışmalarıyla katkı sağlayan kadın araştırmacıları arayarak, farkında olmaya çalışmaktadır.

UNESCO ve L'Oréal hızla yeni teknolojilerin gelişmesi, popülasyonların yaşlanması veya biyoçeşitliliğin tehdit altında olması gibi küresel sorunlarla karşı karşıya olan kadın araştırmacıların toplumda büyük bir etkiye sahip olacağı ve geleceğin temellerini atacağına inanmaktadır. Her yıl UNESCO “Bilim Kadınları İçin” Programı bilimsel mükemmellik ve yetenekleri aşağıda sıralanan ödüllerle teşvik eder.

- L'Oréal -UNESCO Bilim Kadınları İçin Ödülleri, her yıl -her kıtadan- beş seçkin bilim kadınına araştırmalarıyla topluma olan etkilerinden dolayı verilir.
- UNESCO- L'Oréal Uluslararası Bursları, 2000 yılından beri her yıl doktora yapan veya doktora sonrası gelecek vadede 15 genç bilim kadınına uluslararası bilimsel işbirlikleri oluşturdıkları ve kültürlerarası ağlar geliştirdikleri için verilir.

- UNESCO Millî Komisyonlarının teşvikiyle verilen L'Oréal Ulusal Bursları ise, dünya çapında bütün ülkelerde “Bilim Kadınları İçin” programının bir yandan dayanak noktasını oluştururken, diğer yandan kendilerine özgü özellikleri ve özel ihtiyaçlarına saygı duymaktadır.

1998'den bu yana L'Oreal-UNESCO Ödülleri, bilimde yaptıkları çalışmalarla büyük gelişmeler sağlayan, 30 ülkeden 64'ten fazla bilim kadınına verilmiştir. Bunlardan ikisi daha sonra Nobel Ödülü kazanmıştır.

“Bilim Kadınları İçin” programı kadınların bilimsel kariyerlerini uluslararası, bölgesel ve ulusal burs programları ile küresel ağlar yoluyla teşvik ederek cesaretlendirirken, geleceğin bilimini temsil eden kadınları desteklemeyi hedeflemiştir.

UNESCO- L'Oréal ortaklığında verilen burslar aşağıda sınıflandırılmış ve her burs programı hakkında daha detaylı bilgi sunulmuştur.

3.3.1 UNESCO- L'Oréal Kıta Burs Programı

UNESCO - L'Oréal Kıta Burs Programı çerçevesinde, tüm dünyadan beş seçkin bilim kadını 100,000 ABD Doları ile ödüllendirilmektedir.

Her yıl, her UNESCO bölgesinden (Afrika, Arap Devletleri, Asya, Avrupa, Latin Amerika ve Kuzey Amerika) birer kişi olmak üzere beş seçkin bilim kadını, araştırmalarının katkıları ve bunların toplum üzerindeki etkileri çerçevesinde onurlandırılmaktadır. Program 1998'de oluşturulduğundan bu yana, 30 ülkeden kariyerlerinin zirvesindeki 77 seçkin bilim kadınına ödüllendirmiştir.

2009 Nobel Bilim Ödüllerinden ikisi, L'Oréal -UNESCO 2008 yılı Yaşam Bilimleri Ödülleri sahipleri Tıp alanında Elizabeth Blackburn (ABD) ve Kimya dalında Ada Yonath'a (İsrail) takdim edilmiştir.

Seçim Kriterleri ise şu şekilde sıralanmaktadır; bilimsel üstün başarıları ile kendini kanıtlamış olmak, bilimsel araştırmada aktif olarak yer alıyor olmak ve yaşam bilimlerinin herhangi bir alanında çalışıyor olmak.

3.3.2 UNESCO- L’Oréal Uluslararası Burs Programı

UNESCO- L’Oréal Uluslararası Burs Programı; yaşam bilimleri alanında tüm dünyada, konularında kendilerini kanıtlamış 15 genç bilim kadınını belirlemek ve ödüllendirmek için düzenlenmektedir. Dengeli bir coğrafı temsili sağlamak amacıyla, beş bölgenin her birinden en fazla üç burs verilmektedir. Adaylar; biyoloji, biyokimya, biyoteknoloji, tarım, tıp, eczacılık ve fizyoloji gibi yaşam bilimleri alanlarından biri veya ilişkili alanlarda doktora veya doktora sonrası düzeyinde araştırma sürdürüyor olmalıdır. En az gelişmiş ülkelerden katılan adaylara öncelik verilmektedir.

UNESCO’nun UNESCO- L’Oréal Uluslararası Burs Programı kapsamında 2014 yılı UNESCO’nun Avrupa ve Kuzey Amerika Bölgesi’nden Ahu Arslan YILDIZ layık görülmüştür. Burs kapsamında ödül töreni 17 Mart 2014 tarihinde Paris’teki UNESCO Genel Merkezi’ndeki gerçekleştirilmiştir.

3.3.3 UNESCO- L’Oréal Ulusal Burs Programı

UNESCO- L’Oréal ortaklığında uluslararası “For Women In Science” programının bir uzantısı olan “Genç Bilim Kadınlarına Destek Bursları” ulusal programı, Türkiye’de 2003 yılından itibaren yürütülmektedir. 2003 yılında Türkiye Bilimler Akademisi ve L’Oréal işbirliğinde takdim edilen burslar, 2012 yılında yapılan sözleşmenin ardından UNESCO Türkiye Millî Komisyonu ortaklığında devam etmektedir.

2013 yılında da Millî Komisyonumuz ve L’Oréal işbirliği ile ülkemizdeki bilim kadınlarının bilimsel çalışmalara teşvik edilmesi maksadıyla burs verilmektedir. Bursa hak kazanan adaylar, akademik özgeçmişleri ve gerçekleştirmek istedikleri araştırma projesinin önemi, niteliği, bilimsel yeniliği ve bilime yapacağı katkı ölçüt alınarak yaşam bilimleri ve malzeme bilimleri seçim komiteleri tarafından belirlenmiş, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu tarafından onaylanmıştır. Burs kapsamında yaşam bilimleri ve malzeme

bilimleri alanlarında araştırma yapmakta olan üçer genç kadın araştırmacı bu program çerçevesinde her araştırmacı için 15 000 ABD Doları değerinde birer yıllık burs ile desteklenmektedir.

2013 yılında malzeme bilimleri alanında Hacettepe Üniversitesi'nden Solmaz KARABULUT, Sabancı Üniversitesi'nden Özge AKBULUT ve Ege Üniversitesi'nden Dilek Odacı DEMİRKOL burs kazanmıştır. Yaşam bilimleri alanında Akdeniz Üniversitesi'nden Çiler Çelik ÖZENCİ, Koç Üniversitesi'nden Tuğba Bağcı ÖNDER ve Bilkent Üniversitesi'nden Öznur TAŞTAN burs kazanmıştır.

2014 yılında malzeme bilimleri alanında Ege Üniversitesi'nden Şule Erten ELA, Bilecik Üniversitesi'nden Nurcan Çalış AÇIKBAŞ ve Marmara Üniversitesi'nden Asuman Çelik KÜÇÜK burs kazanmıştır. Yaşam bilimleri alanında Ankara Üniversitesi'nden Bala Gür DEDEOĞLU, Hacettepe Üniversitesi'nden Eda Çelik AKDUR ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nden Derya Burcu HAZER burs kazanmıştır.

2015 yılında malzeme bilimleri alanında Ordu Üniversitesi'nden Doç. Dr. Filiz KURALAY, Abdullah Gül Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Hümeysra ÇAĞLAYAN ve Bilkent Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Bilge BAYTEKİN burs kazanmıştır. Yaşam bilimleri alanında Dokuz Eylül Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Hatice Güneş ÖZHAN, Koç Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Elif Nur FIRAT KARALAR ve Hacettepe Üniversitesi'nden Doç. Dr. Emine EREN KOÇAK burs kazanmıştır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Çalışmada toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının UNESCO için önceliğe sahip olma nedenleri, UNESCO içindeki anlamı ve önemi, cinsiyet eşitliği kavramının UNESCO tarafından nasıl desteklendiği, Eğitim, Doğa Bilimleri, Sosyal ve Beşerî Bilimler, Kültür ile Bilgi ve İletişim Sektörleri içine toplumsal cinsiyet eşitliğinin nasıl yerleştirildiğine bakılmıştır.

Sayın CORAT'ın belirttiği gibi, UNESCO tarafından 2011 yılında küresel öncelik olarak belirlenmiş olan ve günümüzde de önceliği süregelen toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu'nda tüm sektörler ile programlarına yerleştirilmiştir. UNESCO'nun resmi internet sayfası incelendiğinde, tüm sektörel çalışmalar ve metinlerde toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının yer aldığı ve önemine dikkat çekildiği açıkça görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının UNESCO hedef ve önceliklerindeki görünürlüğü UNESCO üyesi tüm ülkeler tarafından olumlu değerlendirilmektedir. Cinsiyet eşitliği konusuna dikkat çekilmesi ve eşitliğin sağlanması için uluslararası toplumun harekete geçmeye teşvik edilmesi dikkate değer gelişmeler olarak karşılanmaktadır. Bununla birlikte, 21. yüzyılda, pek çok ülkede teknoloji, eğitim ve insan hakları alanları ile yasalar karşısında cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda kaydedilen gelişmelere rağmen toplumsal cinsiyet eşitliğinin uygulamada sağlanmasına ilişkin, göz ardı edilemeyecek bir takım ciddi aksaklıklar olduğu gözlemlenmektedir.

Feodaltopumlardaki ataerkil yapının gelenekselliğinden kaynaklanan alışkanlıklar dan uzaklaşmak ve çağdaşlık ile uygarlığın temsil edildiği cinsiyet eşitliğine geçişi mümkün kılmak için, toplumlarda yer etmiş ve kökleşmiş olan cinsiyet eşitliğine aykırı alışkanlıkların değiştirilmesinin ve yeni kavram ve kuralların benimsenerek kazanımlara dönüştürülmesinin zaman gerektirdiği toplumbilim tarafından açıkça ifade edilmektedir.

EKLER

Bir Başarı Öyküsü: Gülser Saniye CORAT

Bu bölümde UNESCO Genel Direktörlüğünde görevli Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bölüm Direktörü Sayın Saniye Gülser CORAT'ın başarı öyküsüne yer verilmiştir. Sayın CORAT UNESCO'da toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının oluşum sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Sayın CORAT'ın gözüyle UNESCO ve toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı anlatılmış olmakla birlikte Sayın CORAT'ın eğitimi, kariyeri ve hayatına ilişkin edinilen bilgilere yer verilmiştir.

Üniversiteden mezun olduktan sonra neler yaptınız?

İstanbul Boğaziçi Üniversitesi'ni bitirdim. Üniversiteyi bitirme sürecinde akademik çalışmalarına devam etmek istiyordum. Zaten üniversiteye girerken de hep akademik kariyer yapmaktı hedefim. O dönemde Türkiye'de üniversiteyi bitirdikten sonra mastır ve doktora çalışmaları yapmak için yurtdışına çıkmak daha uygun görülüyordu. Bugünkü kadar o konularda programlar yoktu. Ben de ilk düşünce olarak, geldiğim sistem ve eğitimin de etkisi ile Amerika'da bir üniversiteye gidip orada mastır ve doktora çalışması yapmayı düşünüyordum. Fakat hep derler ya –plan yapın ondan sonra onun nasıl bozulduğunu seyredin diye- son yılımdayken Boğaziçi Üniversitesi'nde, oraya bir ziyaret ve konuşma yapmak amacıyla Belçika'da Brugge'de bulunan Avrupa Koleji diye bilinen “College of Europe” veya “College d'Europe” adlı bir kurum var. Bu kurumun rektörü Boğaziçi Üniversite'sine geldi ve konuşmasından sonra Türkiye'den öğrenci almak isteklerini belirtti.

Ben de başkalarının da tavsiyesi ile o okula başvurdum. Amerika'daki başvurduğum üniversitelerin yanında oradan bir bana güzel bir bursla kabul geldi. Yaptığım temaslardan anladım ki doktora gitmeden önce böyle bir çalışma yapmanın bana gelecekte faydası olabilir. Bu tam olarak benim çizdiğim yol değildi, ama ilginç olabilir diye düşündüm. Türkiye'den ilk ayrıldığım zaman Belçika'ya gittim ve Belçika'da, Brugge'de Avrupa Koleji'nde okudum. Orada okuduktan sonra iki sene daha

kaldım. Eşim benimle beraberdi. O da aynı okuldaydı ve onun asistanlığı söz konusu oldu. Belçika'daki hayatımıza asistan olarak devam ettik. Ben hem akademik çalışmalarına devam ettim hem de kolejin kütüphanesinde çalıştım. Orada tekrar doktora ateşi geri geldi. Fakat Belçika'da doktora yapmak istemedim. Yine Kuzey Amerika daha doğrusu Amerika Birleşik Devletleri yoğunluklu bir başvuru süreci geçirdik eşim de ben de. Amerika'daki "Ivy League" denen önde gelen üniversitelere başvurduk. Yine bir tesadüf sonucu hakikaten benim hayatımda tesadüflerin çok ilginç bir etkisi var. Birisinin de tavsiyesi ile bu sefer de kolejin rektörünün Kanada'daki Carleton Üniversitesindeki bir bölümünün başkanıyla çok iyi arkadaş olması nedeniyle Carleton Üniversitesi'ne de başvuru yolladım. Diğer üniversitelerden de cevap ve kabul almamıza rağmen Kanada'daki üniversitenin sağladığı şartlar daha uygun olduğu için Carleton Üniversitesi'ne gittim. Carleton Üniversitesi'nde önce "Norman Paterson School of International Affairs" diye bir bölüm vardır ki oradaki ilk on uluslararası ilişkiler okullarından biridir bu. Pek tanınmaz Türkiye'de veya başka bir yerde ama hem Kanada'da hem uluslararası olarak uluslararası ilişkilerde çok iyi bilinen bir bölümdür. Mastırımı orada yaptım. Bu arada söylemeyi unuttum. Avrupa Koleji'nde çalışma alanı Avrupa Birliği- o zaman "European Union" değildi o zaman "European Community"ydi adı. Avrupa Topluluğu şimdi Birliği olarak geçiyor.-Daha çok Avrupa Koleji'nde okuyanlar orayı bitirdikten sonra Avrupa Birliği'nin komisyon denen yapısında çalışırlardı. Benimle beraber o okula giden, aynı senelerde okuduğumuz birçok arkadaşım şu anda Avrupa Birliği komisyonunda çok üst düzeyde görevliler. Orada Avrupa Birliği entegrasyonu, bölgesel işbirliği gibi konularda uzmanlaştım. Norman Paterson School of International Affairs Carleton Üniversitesi'nde uluslararası ilişkiler ve uluslararası siyaset ve ekonomi politika üzerine "International Political Economy" dediğimiz tam türkçesini bilmiyorum, o konuda uzmanlaştım. Daha sonra aynı üniversitenin siyasal bilgiler fakültesinde doktora çalışmalarına devam ettim. Hem mastır hem doktora çalışmalarım sırasında, benim uzmanlık yapmak üzere araştırma yaptığım konular hep kırsal kesimde kalkınma idi. Hep neden bilmiyorum- yine tesadüfler dolayısıyla- Afrika ülkeleri üzerinde çalıştım.

Hem mastır tezimi hem doktora tezimi. Bu çalışmaları yaparken Carleton Üniversitesi'nde ve Otto Üniversitesi'nde ders vermeye başladım. İlgi alanlarımda ders veriyordum. Carleton Üniversite'sindeki ilk toplumsal cinsiyet eşitliği dersini ben verdim.

İlk defa kurulan ve sunulan bir dal olarak. Aynı zamanda değişik kalkınma kuruluşlarına danışmanlık yapmaya başladım. Önce Kanada'daki "Canadian International Development Agency" denen Kanada'nın kalkınma vakfına danışmanlık yapıyordum. Daha sonra Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası gibi kurumlar içinde çalıştım. O arada bir özel sermayeli şirket "Private Sector Company" gibi bir şeyin bir kalkınma üzerine çalışan bir şirketin başına geçtim. Onun aracılığıyla birçok kalkınma projesinde çalıştım. Geçen gün bir şey için bir liste çıkarmam gerekti. O dönemde aşağı yukarı otuzu aşkın ülkede değişik alanlarda, yine en az otuz ve üstü sayıda kalkınma projesinde değişik kapasitelerde çalıştım. 2003 yılında Kanada'dan Avrupa'ya geçmek isteği ve gereği doğdu- kişisel nedenlerle- o dönemde UNESCO'ya başvurdum. Şimdiki pozisyonumun benzeri bir pozisyon için. Çok yine güzel bir tesadüf oldu. Şimdi neredeyse mucize dediğim bir süreç sonunda UNESCO'ya geldim 2004 yılında.

Aldığınız eğitim sizi profesyonel iş yaşamına nasıl hazırladı? Kariyeriniz nasıl gelişti?

Benim ilgi alanlarım, olayların bütün boyutlarını anlama isteğinden doğdu. O yüzden mesela üniversiteye girerken ben bizim dönemimizde üniversite imtihanında aldığınız puana göre üniversiteler barajlarını açıklıyorlardı. Değişik yerlere girme imkânınız vardı yani girmeden önce seçmiyordunuz üniversiteyi. Benim biraz mütevazı olmayacak bu söyleyeceğim ama ben çok yüksek puan aldım üniversite imtihanlarında, çok başarılı bir öğrenciydim. O zaman hani hoş görülmeyen, iyi görülmeyen bir şey ama çok böyle derse, okumaya meraklı olmak, ben öyleydim. Üniversite imtihanlarında çok yüksek puan aldım. Ve benim bu puanım en yüksek -o zaman en yüksek neresiyse ki galiba Çapa Tıptı- ona girecek seviyenin üstündeydim. Fakat ben Boğaziçi Üniversite'sinin İdari Bilimler fakültesine gitmek istedim. Çünkü tıp değildi istediğim. Dünyayı anlamak, etrafımda olanları anlamak, analiz etmek, tahlil etmek, ondan sonuçlar çıkarmak istiyordum. Fen bilgilerimin de çok iyi olmasına rağmen sosyal konularda çok duyarlı birisiydim. Benim düşüncem, mesela, Boğaziçi benim okuduğum dönemlerde çok küçük bir gruptu. Çok genç ve çok hevesli profesörlerle çalışıyorduk. üç saatlik seminerlere altı- yedi saat devam ediyorduk. Her şeyi irdelemek, sorgulamak yani hiçbir zaman ezbere dayanmadı benim üniversite ve sonrası hayatım.

Hep anlamak için, öğrenmek için oldu. Ve de dediğim gibi tesadüfler sonucu çok ilginç yerlere gittim. Afrika'yı inceledim, kırsal kesimdeki kalkınmayı inceledim yani Türkiye'de doğup büyümüş hele benim yaşadığım Türkiye'de geçirdiğim senelerde İstanbul'da doğup büyümüş bir kadının gideceği alanlar değildi bunlar. Tamamen öğrenme isteği, bilmediğimi görme isteği, idealist biraz- hala biraz var galiba- başkalarına yardım etmek. Oda çok kuvvetli bende yani yalnız bana faydası olacak bir şey yapmak hiçbir zaman beni tatmin etmiyor, hep yaptığım iş ne kadar, nereye kadar erişiyor, kimlere faydası oluyor diye düşünmek beni daha tatmin ediyor yaptığım çalışmalar açısından. O yüzden üniversite hocalığını da ondan bıraktım, çünkü üniversite hocalığının belli bir yerinde yeni gelen nesillerin bu öğrenme hevesiyle değil de başka amaçlarla üniversitede olduklarını görmeye başladım o da beni rahatsız etti.

Güncel araştırma konularınızı hangi alanlarda sürdürüyorsunuz?

Toplumsal cinsiyet eşitliği yüzde yüz üstünde durduğum ve çalıştığım alan olarak UNESCO'ya katılımımdan sonra. Ondan önceki çalışmalarım daha geniş. Sosyal ve ekonomik kalkınma, kurumsal kalkınma, kurumsal gelişme onların içinde. Zaten tarımı incelerken kadın konusuna girdim ben. Tarımı incelerken toplumsal cinsiyet eşitliği sorusu kafamda canlandı. O yüzden toplumsal cinsiyet eşitliğiyle kısıtlarsak bu cevabımı tabi UNESCO'nun beş alanındaki konular öndeydi şu anda işim gereği. Benim kişisel ilgi duyduğum alanlar bu toplumsal cinsiyet eşitliğinde "empowerment" dediğimiz olay. Şöyle bir tartışma vardı bir zamanlar hala da bir ölçüde var. Eğitim mi daha önemli ekonomik bağımsızlık mı daha önemli yani hangisi "empowerment"a direk etki ediyor diye. O konu beni çok ilgilendiriyor yani hakikaten o konuda ben kendi içimde kendi kafamda bir çözüme ulaşmak istiyorum. Çünkü bu ne yapılması gerektiğini bundan sonraki otuz yıl içinde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda hangi alana daha önem vermemizi de bize gösterecek bunun cevabını bilmek. Ve de cevabı bilemiyorum hala. Çünkü bir yanda eğitim çok çok önemli fakat öbür yanda ekonomik de çok önemli. Özellikle özel sektör olayı beni şu anda çok meşgul ediyor. Tahmin ettiniz herhalde çünkü o konuyla ilgili işbirlikleri kuruyorum. Özel sektörde kadınların liderlik pozisyonlarının üst seviyedeki katılımı çok çok düşük. Yüzde iki, yüzde üç. Acaba diyorum kadın olayı ve toplumsal cinsiyet eşitliği olayının belli bir yere kadar orada gidip tıkanmasının sebeplerinden biri mi bu.

Özel sektör yani para yani çünkü İngilizce de bir deyim vardır, “money talks” derler. Hani para konuşmıyor çünkü orada yeteri sayıda kadın yok, çok eşitsiz durum. O konu çok ilgilendiriyor. Bir başka çok ilgilendiğim konu şu sıra, yeni teknolojilerin özellikle yeni iletişim teknolojilerinin “empowerment”a katkısı. Acaba beklediğimiz mucize bu mu? O soruyla ilgileniyorum.

Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında çalışmaya ne zaman karar verdiniz?

UNESCO’nun varlığını biliyordum, adını biliyordum, nerede olduğunu biliyordum fakat UNESCO ile hiç çalışmamıştım daha önce. UNESCO bana idealleri olarak ve konuları olarak bana uygun bir yer gibi geldi dışarıdan baktığım zaman. O dönemde dediğim gibi şimdiki pozisyonuma çok yakın bir pozisyonun iş ilanı çıkmıştı. Bana Paris’te yaşayan ve benim Carleton Üniversitesi’ndeysen hocam olan birisi bunu ilettiler ve dedi ki bu okuduğum zaman aradıkları vasıfları sanki senin özgeçmişini okuyorum gibi geldi bana, bunu dikkate al dedi. Ben de hakikaten yani biraz laf olsun diye başvuru yaptım. UNESCO’da çok uzun sürüyordu o zaman başvuruların değerlendirilmesi. Bir gün Kamboçya’daydım bir proje için. Eşim telefon etti. Dönmem gerekti. O yüzden telefon konuşmasını biraz geç yaptık falan, her neyse UNESCO uzun bir süreç sonunda ve benim başvurduğum pozisyona 2000in üstünde başvuru olmuş. O 2000 başvurudan beni seçtiler. Dediğim gibi biraz mucize. Şimdi hele UNESCO’nun içerden nasıl çalıştığını gördüğüm için hiçbir beni tanıyan veya destek hiçbir referans olmadan. Hakikaten bir mucize sonucu UNESCO’daki bu işe başlamış oldum.

Neden toplumsal cinsiyet eşitliği?

Afrika’da benim yaptığım araştırma mastırım için ‘Fildişi Sahilleri’ni’ seçmiştim. Doktoram için de ‘Cameroon’ ülkesini seçmiştim ve kırsal kesimde kalkınmaya bakıyorum. Cameroon’daydım araştırma yapıyorum doktora araştırması için. Tabi köylere gidiyorum. Oradaki üç değişik projeye bakıyorum. Biri ‘pamuk yetiştirme projesi’ biri ‘şeker’ biri de ‘kauçuk’la ilgiliydi. Tarlalara gidiyorum. Beni, tabi orada sizin araştırma için izin almanız gerekiyor, hükümetten birisi size eşlik ediyor falan. Köylere gidiyoruz. Bunlar benim için toplantılar düzenliyorlar. Toplantılara yalnız erkekler geliyor.

Dikkatimi çekti üçüncü toplantıdan sonra. Kadınlar nerde? Kadınlar tarlada çalışıyor. Peki ben çalışanlarla konuşmak istiyorum niye erkekleri getiriyorsunuz?

Hayır, konuşacaksanız erkeklerle konuşacaksınız, çalışmak için kadınlar. Orada bu “Gender the Vision of Leader” bu toplumsal cinsiyet üzerinde iş bölümü nasıl yapılıyor diye düşünmeye başladım. Kanada’ya döndüğüm zaman üniversitemden dediler ki- bir grup talebe bu konuyla ilgili ders istiyor bizde böyle bir ders yok, böyle bir dersi verecek kimse de yok. Sen ilgilenir misin? Ben dersi verirken bu konuyla ilgili kendim de çok bilgilenmeye başladım. O sürecin sonunda da dedim ki bu konu hakikaten üzerinde çok çalışılması, düşünülmesi gereken bir konu. Ve o zaman fazla yoktu çalışan. Öyle devam ettim. Ama ilk başı Cameroon’da gördüğüm haksızlık ve eşitsizlik. Dünya’nın her yerinde olan tabi.

UNESCO’lu olmak hayata bakış açınızı nasıl etkiledi?

2004 Eylül’de UNESCO’da çalışmaya başladım. UNESCO aslında çok ilginç bir kurum. Böyle bir ülkeler arası boyutu olan ve ülkelerarası boyutunun UNESCO’daki şekliyle yürüyen bir kurumda hiç çalışmamıştım. UNESCO’da çalışmak şunları gösterdi bana. Birincisi, istediğiniz projeyi yapın, istediğiniz kadar önemli, etkili proje yapın. Eğer o kurumun üye ülkelere bunu anlatamıyorsanız yaptığınızın hiçbir önemi olmuyor. Yani bir şeyi yaparken yalnız iyi yapmak ve nasıl iyi yapmak değil nasıl anlatacağınızı da düşünmeniz gerekiyor. UNESCO bana bunu öğretti ki bu normal kalkınma görevlisi olarak hiç düşünmediğim bir konuydu. Bir başka konu insanlar aynı dili konuşsalar da ki UNESCO’da İngilizce ve Fransızca konuşma dilleri. O dili kullanırken kelimelere yükledikleri veya kelimelerin arkasındaki mana çok farklı olabiliyor. O yüzden böyle bir toplantıda otururken, bir konuyu tartışıp- hepimiz aynı fikirdeyiz, tamam böyle yapacağız- dediğim hiçbir zaman rahat hissetmiyorum kendimi çünkü onu dediğiniz zaman demek ki konuşmayı anlamadığınız ortaya çıkıyor. UNESCO’daki süreçte öğrendiğim. Çünkü herkes aynı kelimeleri kullanarak, aynı şeylerden bahsederek başka şeylere önem veriyor. Onu öğreniyorsunuz. Onları dinleyip, anlamayı öğreniyorsunuz. Bir başka öğrendiğim şey UNESCO’da aslında “soft airlines” dediğimiz işte kültürdü, eğitimdi, sosyal ve beşerî bilimlerdi, o alanların aslında dünyayı ne kadar birbirine yakınlştırabileceği ne kadar anlaşma ve işbirliği imkânı yaratabileceğini görüyorsunuz ki bu bence “hard topic” veya

“hard airlines” denilen şeylerden çok daha etkin, çok daha uzun süreli anlaşmalara yol açabiliyor. En böyle aklıma en başta gelen, dersler UNESCO’dan çıkardığım bunlar.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin UNESCO küresel önceliği olmasını neye bağlıyorsunuz?

UNESCO her zaman kadın hakları, insan hakları, eşitlik konularında çalışmış bir kurum. Fakat ilk defa 2008-2013 stratejisinde öncelik olarak tanındı. Onu da ben şöyle açıklıyorum. Bu biraz mütevazı olmayacak ama affınıza sığınarak söylüyorum. Ben 2004’te UNESCO’ya geldiğim zaman ‘toplumsal cinsiyet eşitliği’ diye bir kavram yoktu UNESCO’da. UNESCO, kadın hakları ve kadının ilerlemesi gibi bir terminoloji kullanıyordu. 2004’den 2007’nin başına kadar hiç durmadan bu konuda eğitim ve lobi çalışmaları yaptım ben. Hem UNESCO içindeki insanlarla- ki bu her seviyede ama özellikle üst düzey yöneticileri- hem de ülke temsilcileriyle. Hiç yorulmadan, sıkılmadan, kim beni dinlerse -dinlemek istemeseler de-bunun ne kadar önemli olduğunu, konuyu nasıl daha üst bir düzeye getirmemiz gerektiğini ve niçin olduğunu anlatmaya çalıştım. UNESCO 2008-2013 stratejisini yazarken yine Afrika’yı ‘Küresel Öncelik’ diye koydu, metin çıktı. Metin çıktıktan sonra ben salondaydım -üye ülkelerin yürütme kurulu sırasında oluyor bu -dedim ki bir ülkenin temsilcisine- sorar mısınız dedim Afrika Global Priority, altında ‘gender’ yazıyor, ona hiçbir şey söylenmiyor yani o zaman ‘gender equality’ ne olacak dedim. Çünkü biz konuşamıyoruz biliyorsunuz yürütme kurulunda şey konuşuyor, üye ülke temsilcileri. Ülke temsilcisi dedi ki -doğru söylüyorsun, hakikaten bu orada öyle boş duruyor. Dedim ki o zaman şeyi teklif etseniz- çok masum söylüyorum- şöyle deseniz hani ‘gender equality’ de Global Priority deseniz acaba ne derler dedim. Söyledi, herhalde insanların yorgunluğuna, boşluğuna veya önem vermeme anlarına geldi, geçtik. Geçtikten sonra herkes çok şaşırdı. Fakat şimdi, sanki herkes bu konuda kendi çalışmış ve kendisi teklif etmiş gibi benimsiyor ki bu da bana çok büyük mutluluk veriyor çünkü biliyorsunuz başarılı şeyin çok sahibi olur. Başarısız şeye de kimse dokunmaz istemez. O yüzden ben bu gayretin ve bu önceliğin çok başarılı olduğunun kanıtı olarak görüyorum bunu o yüzden diyorum ki kim isterse o sahip olsun ama olması önemli. 2013’de bittiği zaman da bu 2014-2021 için de bu sefer bütün ülkeler -zaten biz onu bırakmayız, öncelik olarak devam etsin- dediler. Orada ben bir şey yapmadım. Bir şey

yapmadım dediğim tabi çalışmalarımız devam etti ve de umuyorum ki iyi olduğu düşünüldüğü için devam etmesi uygun görüldü.

Toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine birçok üniversitede programlar açıldı. Konunun yoğun ilgi görmesini neye bağlıyorsunuz?

Birkaç şeye bağlıyorum. Birincisi bu konudaki duyarlılık çok arttı. Bu konuda çok bilimsel çalışma yapılıyor. Dediğim gibi daha önce 1995’de Pekin’deki büyük toplantıdan sonra önce ülkelerde hükümet yapıları içinde çok önem verildi buna. Bakanlıklar kuruldu, kanunlar değiştirildi, yeni kanunlar yazıldı. Kurumsallaşma açısından ve hukuki açıdan zaten 1995’den beri hatta 1975’den beri. 1975 bu konudaki ilk dünya kadın ve toplumsal cinsiyet eşitliği konferansıdır. Ondan sonra 1980-1985-1995 olarak gider. Dört tane yapılmıştır. 1995’den beri de başka yapılmadı. 2015’de 1995 konferansının 20. yılı kutlanacak. Duyarlılık arttı diyorum ben. Duyarlılığın artmasıyla beraber araştırma ve bulgular arttı, veriler artı. Ve herkes aşağı yukarı görüyor ki toplumsal cinsiyet eşitliği ile bir takım başka pozitif gelişmeler arasında birebir ilişki var. O yüzden sürdürebilir ekonomik kalkınma ile cinsiyet eşitliği hakikaten birebir birbiri ile ilgili. Bunu yapmayan ülkeler ekonomik durumları ne kadar iyi olursa olsun full kapasiteye gelemiyorlar. Akademi biraz hayatın bir yansıması gibi geliyor bana. Dünyada neler oluyorsa akademisyenler de o yönde araştırma ve eğitim yönüne gidiyorlar. Herhalde bu konuda dünyada çok fazla duyarlılık var, konuşma var, çalışma var. İkisi birbirini destekliyor, ikisi birbirini dürtüyor gibi geliyor. Akademisyenlerin çalışması da toplumdaki duyarlılığın artmasına yol açıyor.

Küresel önceliğe bakıldığında Türkiye toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda nerede?

Çok zor bir soru. Ben buna kişisel bir cevap verecek bilgi ve uzmanlık şeyinde olduğumu düşünmüyorum. Şöyle söyleyeyim, bu ölçek kullanan değişik yayınlar var, biliyorsunuz. Bir tanesi UNDP’nin ‘Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’ bir tanesi OECD’nin bir tanesi UN Women, şimdi bu konuda raportör yayınlıyor. UNESCO’nun İstatistik Enstitüsü var. Bir tanesi de Dünya Ekonomik Forumu Davos’taki. Dünya Ekonomik Forumu Davos’taki rapor, 2014 raporu geçen hafta yayınlandı. O raporda Türkiye dört faktöre bakıldığı zaman ki bunlar, ‘kadınların ekonomik hayata katılımı,

siyasi hayata katılımı, göreceli olarak kadın erkek eğitim düzeyi, sağlık'. Bu dört kriter kullanıldığı zaman Türkiye 125. sırada. 2013'de 120. imiş. 2014'de 125'e düşmüş. Yani beş basamak düşmüş.

Şimdi diyeceksiniz ki belki orada kullanılan faktörler yanlış veya o faktörlere verilen bilgiler yanlış olabilir, onu bilemiyorum ama Türkiye'de bir takım sorunların olduğu da pek inkâr edilemez herhalde. Bir tanesi eğitimdeki eşitsizliklerin görülür halde gelmesi bazı yerlerde, kadınların siyasi hayatta hakikaten çok çok düşük ekonomik alanda dediğim gibi belki az kademelerde çok etkin bazı sektörlerde kadınlar çoğunlukta. Ama üst kademeye gittiğimiz zaman çok düşüyor sayılar. İşte üniversitelerden bahsettik daha önce aşağıdaki oturumda. 200 üniversiteden yedi tanesinin rektörü kadın ki üniversitede kadın-erkek profesör dengesine bakarsanız çok yakın birbirine. Yani niye rektör seviyesinde birden bu kadar düşüyor? Kadın yok üniversitede deseler bir açıklama ama öyle bir açıklama doğru değil. Çok sayıda kadın öğretim görevlisi var, profesör var. Ama karar verme mekanizmalarına gelince maalesef bu cam tavan dedikleri olayla karşılaşyoruz.

Benzer bir kariyer hedefleyenlere, sizi örnek alanlara neler önermek istersiniz? Neler önerirsiniz? Neler tavsiye edersiniz?

Eğer uluslararası kariyer istiyorsanız ilk yapmanız gereken şey çok iyi dil hâkimiyeti. Çünkü uluslararası kariyerlerin en önemli unsurlarından biri, belli bir iki dilde çalışmak. O yüzden Birleşmiş Milletlerin birçok kuruluşunda yalnızca İngilizce kullanılıyor. Birleşmiş Milletlerin altı dili olmasına rağmen. UNESCO'da hem İngilizce hem Fransızca kullanılıyor, UNESCO Fransa'da olduğu için. Fakat eğer dile hâkimiyetiniz yeterli değil ise uzmanlık konunuzda hâkimiyetiniz ne olursa olsun başarınızın sınırları maalesef daralıyor. O yüzden ilk tavsiye edeceğim şey, yabancı dil öğrenmek ve de bunu mümkün olduğu kadar erken başlayarak yapmak. İkincisi, uluslararası kariyer için çok önemli bir şey var o da perspektifinizin çok geniş olması lazım. Eğer yalnızca belli ülkelerle ilgilenmek istiyorsanız uluslararası kariyer doğru bir seçim olmaz. Çünkü mesela UNESCO'da 195 üye ülke var. Tamam, ben bunların 195'inin hepsine aynı ilgiyi duymuyorum ama ben yalnızca üç ülkeye ilgi duyuyorum, onlarla çalışacağım dersem de orada çalışmam mümkün değil. Çünkü çalışma alanı öyle

değil. O yüzden bizler yalnız Türkiye üzerine tez yazmak, yalnız Türkiye üzerine veya Türkiye'nin gündeminde olan konuları incelemek uluslararası kariyere elverişli bir yaklaşım değil. Bir başka şey de tavsiye edeceğim, benim zamanımda ben bilmiyordum, bilseydim de yapabilir miydim onu da bilmiyorum. Bu tür kuruluşları başında illa bana aylık alabileceğim bir gelir verecek, üst seviyede bir iş için gireceğim diye ısrar etmemek lazım. Bunlar da biliyorsunuz staj imkânları var. Benim tanıdığım UNESCO'da stajdan başlayıp UNESCO memuru olmuş o kadar çok meslektaşım var ki hayret ediyorum ve de ne kadar çok kuruluştaki staj yaparsanız –tabi bu biraz imkân işi maalesef- ama ne kadar çok kuruluştaki staj yaparsanız o kadar şansınız artıyor.

Gelecek planlarınız nelerdir?

Şu anda benim UNESCO içinde gelecekle ilgili planlarım, toplumsal cinsiyet eşitliğini çok güzel bir yere oturttuk UNESCO'da. Küresel önceliklerden iki tanesinden biri. Ayrılmadan önce UNESCO'dan görmek istediğim şey bu toplumsal cinsiyet eşitliği prensibinin UNESCO'nun bütün sistemlerini ve bütün süreçlerini refleks olarak girmiş olması. Yani öyle ki artık bundan bir süre sonra -ben ayrılana kadar mümkün olmayabilir de- çok kısa bir süre sonra ondan hani kimse artık “Gender Equality” nerde demesin. Veya kimisinin “Gender Equality”yi hatırlatmadınız o yüzden buraya girmedi diyemesin. Herkes düşünsün bunu. Herkes kendisi kendi yaptığı işe bu perspektifi dâhil etsin. En çok arzuladığım şey o gelecekle ilgili. UNESCO sonrasıyla ilgili, bilmiyorum, yine bir tesadüf bir şey olacaktır herhalde.

Bu Millennium Development Goals dediğimiz, Binyıl Kalkınma Hedefleri 2015'de bitiyor ama dünya bunun çok gerisinde 2015-2030 arasındaki yeni hedefler belirlenmeye çalışılıyor. Bundan yola çıkarak 2015-2030 arasındaki bu bin yıllık ile ikinci belki diğer kalkınma hedeflerinde cinsiyet eşitliğinin yeri ne olur?

Şimdi onunla ilgili biliyorsunuz ikili bir süreç var. Bir Birleşmiş Milletler birtakım dokümanlar hazırlıyordu. Bir de üye ülkeler dokümanlar hazırlıyordu. Şimdi o dokümanların hepsi bir araya konuluyor. O bir araya konulan dokümanda şu andaki dokümanda ki bunu da kullanarak Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bundan birkaç ay sonra yeni bir taslak sunacak. Ama şu andaki durumunda 17 tane hedef var. Millennium

Development Goals’da sekiz vardı biliyorsunuz, bu “Sustainable Development Goals” dedikleri ‘Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’nde’ 17 tane var. Bu 17 taneden bir tanesi “Gender Equality”. Yani toplumsal cinsiyet eşitliği tek başına hedef olarak yine 2015’ten sonraki şey için var. Çok büyük bir ihtimalle, yani çok büyük bir aksilik, değişiklik, beklenmedik bir çıkış olmazsa, 17nin sayısı azaltılsa bile “Gender Equality” kalacak, deniyor. O açıdan 2015 ile 2030 arasında “Gender Equality” kendi başına bir hedef olarak var.

Ve o hedefin altında bir takım alt hedefler-nelerin değişmesi gerektiği konusunda alt hedefler- var. Onların en önemlileri; kadına karşı şiddetin yok edilmesi, kadınlara zarar veren bir takım kültürel ve geleneksel dediğimiz uygulamaların kaldırılması, kadınların ekonomik hayata siyasi hayata katılımlarının arttırılması bir de gene 17 arasında bir eğitim hedefi var. Eğitim hedefinde de sekiz tane alt hedef var. O sekiz alt hedefin beş tanesi toplumsal cinsiyet eşitliği, eğitimde. O yüzden benim gördüğüm bir gayret var ki 2015-2030 arasında artık konuşmanın ötesine geçelim. Hakikaten bu konuda somut girişimlerde bulunalım ki sonuçlar elde edebilelim.

Bize hobilerinizden, UNESCO dışında neler yaptığınızdan bahseder misiniz?

Şu anda maalesef UNESCO dışında çok bir şey yapacak vaktim kalmıyor ama ben çok küçük yaştan beri okumaya meraklıyım. Elime ne geçerse, nerdeyse ne geçerse okumayı seviyorum. O yüzden okuma, önemli bir yer tutuyor hayatımda. Kitap, roman, tarih, gazete, şimdi blogları okuyorum -mesela o da ilginç bir şey benim için-. Onun dışında müzik, beni çok rahatlatan, dinlendiren bir alan. Hem müzik dinlemeyi çok seviyorum hem amatör piyano çalma merakım var. Onun dışında Paris’te yaşadığım için herhalde, şehirlerde yürümek çok hoşuma gidiyor. Kanada’da yaşadığım zaman tabi yürüme imkânları çok kısıtlıydı Kanada’nın, hava şartlarından dolayı, şehirlerinin -benim yaşadığım şehrin özellikle- şekilden dolayı. O yüzden seyahat ettiğim ülkelerde böyle yürüyebileceğim, yürüyerek keşfedebileceğim şehirler olduğu zaman çok seviniyorum ve daha çok değişik bölgelerde yürümek hoşuma gidiyor. Çünkü değişik yerlerde o ülkenin insanların değişik hayat biçimlerini görüyorsunuz. Onun dışında çok fazla vaktim yok. O yüzden yazmak istiyorum ama -hobi olarak- mesela gördüğüm, 30 ülke gördüm dedim, 30dan fazla ülkede çalıştım dedim aslında 50’nin üstünde ülke gördüm. Mesela o 20-25

senelik kalkınma çalışmalarımda çok ilginç anılarım var. Onları kendim için bile yazmak istiyorum ama birkaç konu daha var böyle üstünde kendim için gene yazmak isteğim. Belki bir gün o da mümkün olur.

KAYNAKÇA

- UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. UTMK Yönetmeliği. 15.01.2015 tarihinde http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/bas%C4%B1n_aciklamasi/yonetmelik.pdf sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Guidelines on Gender-Neutral Language (1999). 15.01.2015 tarihinde <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001149/114950mo.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Gender and Post-Conflict: Promoting the Participation of Women in Post-Conflict Reconstruction (2011). 15.01.2015 tarihinde http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/SHS/pdf/gender_confr_eport_22062011.pdf sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Priority Gender Equality Guidelines, Division for Gender Equality Office of the Director General(2011). 15.01.2015 tarihinde http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/BSP/GENDER/GE%20Guidelines%20December%202_FINAL.pdf sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. UNESCO Priority Gender Equality Action Plan for 2014-2021 (2013). 15.01.2015 tarihinde http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/BSP/GENDER/GEAP_ENGLISHFINAL.pdf sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Priority Gender Equality Action Plan, 2008-2013 (2013). 15.01.2015 tarihinde <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001858/185856m.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2013). 37 C/INF.18, UNESCO Actions Promoting Women's Empowerment and Gender Equality. 15.01.2015 tarihinde http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002228/222895e.pdf#xml=http://www.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?database=gctd&set=5259571B_2_351&hits_rec=1&hits_lng=eng sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. UNESCO's Promise: Gender Equality – a Global Priority (2015). 15.01.2015 tarihinde http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/BSP/GENDER/PDF/G_EAPweb.pdf sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Guidelines on Gender-Neutral Language (1999). 03.02.2015 tarihinde <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001149/114950mo.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Women Conquering New Expanses of Freedom (2011). 03.02.2015 tarihinde <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001922/192261e.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Key Conventions and Declarations Supporting Gender Equality (2015). 03.02.2015 tarihinde <http://www.unesco.org/new/en/unesco/themes/gender-equality/resources/conventions-and-declarations/> sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. From Access to Equality: Empowering Girls and Women through Literacy and Secondary Education (2012). 03.02.2015 tarihinde

<http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002184/218450E.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. UNESCO eAtlas of Gender Equality in Education (2012). 03.02.2015 tarihinde <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002155/215522E.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Executive Board 181 EX/4 Part I (2009). 03.02.2015 tarihinde <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001811/181148e.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Women in Science (2012). 03.02.2015 tarihinde <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002191/219105e.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Science Technology and Gender (2007). 03.02.2015 tarihinde <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001540/154045e.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Gender Equality Themes (2015). 03.02.2015 tarihinde <http://www.unesco.org/new/en/unesco/themes/gender-equality/themes/> sayfasından erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. The Fourth Wave: Violence, Gender, Culture and HIV in the 21st Century (2009). 04.02.2015 tarihinde <http://unesdoc.unesco.org/images/0017/001780/178078E.pdf> sayfasından erişilmiştir.